

Kultur & Samfunn

Ytre grenser, indre grenser

■ Dokumentarfestival med fokus på utkanter og miljøtrusler

Det som gjør en festival interessant, er ofte det samme som gjør den smal. Eurodok er et godt eksempel.

Av Fredrik Giertsen

Eurodok 2010, den niende i rekken, ble arrangert på Cinemateket over fem dager i mars. Totalt ble 33 filmer vist, hvorav mange kortfilmer. Det er naturlig nok mange norske bidrag som står på programmet under en slik festival, men fokus skal være på det beste av europeisk dokumentarfilmkunst. Flere bidragsytere har også hentet sitt materiale fra andre verdensdeler.

Utkanter

Mange av filmene i år var hentet fra Europas geografiske ytterpunkter: mot nord (Island, Nord-Norge, Nord-Finland) eller mot øst (Slovakia; ved EUs yttergrense mot Ukraina). Og man trenger ikke all verdens fantasi for å se for seg Waziristan – nord i Pakistan på grensen mot Afghanistan – som NATOs siste utpost i samme himmelretning. Andre bidrag var fra ekstreme posisjoner i en mer eksistensiell forstand: fredløse motorsykkeltjenger, stoffavhengige uteliggere, mennesker oppslukte av online-spill. Og mon tro om ikke hele vår tilværelse er på vei mot en uigenkallelig overskridelse? Ingen dokumentarfilmfestival uten økologisk perspektiv, og også Eurodok hadde sine **betimelige** endetidsprofetier.

Å krysse grenser

Berlin vil alltid inneha en helt sentral posisjon i de mentale kartene til den generasjonen europeere som fikk oppleve det magiske året 1989. Men var det noe Den kalde krigen likte å minne oss om, så var det at selv et atom kan **spaltes**, og nettopp atomtrusselen var på mange måter denne byens forutsetning. Og selv en kjerne har sine delelinjer, for hvor ellers er en menneskeskapt grense så håndfast som ved Checkpoint Charlie? Rett før jul i dette året 1989 bega de tyske avantgarde-

rockerne i Einstürzende Neubauten seg inn i Øst-Berlin, en kort, men grensesprengende reise som man på Eurodok kunne følge gjennom filmen "Von Wegen". Nå konsentrerer denne filmen seg mest om diverse publikummere som var til stede på denne legendariske konserten, men de gir alle sitt **besyv** med i å understreke hvor mange på begge sider av muren som identifiserte seg med Neubauten, til tross for at både tekst og musikk unndrar seg tolkninger.

Uendelig vanskelig

I filmen "Moving to Mars – A Million Miles from Burma" møter vi to burmesiske familier av Karen-folket. Militærjuntaen i hjemlandet har allerede tvunget dem til å krysse grensen inn til Thailand, men snart får de vite at de er innvilget asyl i England, og ikke lenge etter er de på vei til Sheffield. Forhåpningene er store hos alle, og de blir de møtt av velmenende representanter fra integreringsverket: En tomannsbolig står allerede klar til dem, og det er bare å ta fatt på det nye livet. De unge klarer seg bra, men det er mest interessant å følge de to patriarkene. Den ene av dem er ingeniørutdannet fra Burma,



I filmen «Moving to Mars - A Million Miles from Burma» følger vi burmesiske flyktninger i deres forsøk på å finne seg tilrette i England. FOTO: Pressebilde Norsk Film Institutt

porøse. På den pakistanske siden ligger Waziristan, av mange utpekt som Osama bin Ladens sannsynlige gjemmede i tiden etter 9/11. I filmen "Waziristan – A Culture under Attack" portretterer norske Farhat Taj området som temmelig liberalt, og folket der som altfor musikkelskende for de talibanske inntrengernes smak. Dette er en klassisk do-

Grisgrendte strøk

Blant festivalens mer uskyldige filmer fant vi en fra Kirkenes og en fra Osadné i Slovakia. Nå er avfolkning ingen spøk, men det ble stort sett humret godt i kinosalene mens man fulgte de driftige lokalbefolkningenes **vidløftige** ambisjoner. "Vår mann i Kirkenes" handler om en ensom og fallert journalist som bevarer sitt gode humør, men vi i "Osadné" møter en ordfører, en minoritetsleder og en prest med store planer for sin lille by. Ordføreren har innehatt posten siden 1972, noe han mener kvalifiserer til verdensrekord. Minoritetslederen representerer den truede folkegruppen rusin, som dominerer i byen, mens presten kun kan vise til to døpte barn i løpet av et tidsrom han har begravd 196 personer. Det blir aldri helt trist, selv om framtiden ikke ser så lys ut for noen av dem.

På skyggesiden

Av de aller mest alvorlige filmene kunne man merke seg "Dreamland", om den økonomiske krisen i Island, og de miljøpolitiske bidragene "Plastic Planet" og "The End of the Line", der den sistnevnte handler om minskende fiskebestander. Rosende ord

bør komme "Uteliggernes sang" til gode; dette portrettet fra Oslos skyggeside gir ordet til et par heroinister som sikkert mange hovedstadsbeboere har latt være å gi penger til.

Eurodok-prisen 2010 gikk til slutt til sveitsiske Christian Freis "Space Tourists", som på glitrende vis fletter historien om en søkkrik romturist sammen med fortellingen om de som bokstavelig talt får vrakrestene av disse måneraketene i hodet.

Alt i alt syns vi kanskje at programmet for i år var litt svakere enn foregående år, men Eurodok fortjener absolutt en plass i Oslos festivaljungel, og vi gleder oss til neste år.

Ordforklaring

Betimelig - som passer til situasjonen, tilbørlig, som er på sin plass.

Spalte - dele, splitte.

Besyv - si sin mening, gi sitt bidrag. Bare i uttrykket "gi sitt besyv med (i laget)".

Vidløftige - lettlivet, tankeløs.

Dokumentarfilm - Film som handler om virkeligheten. Film som ikke bruker skuespillere, men prøver å vise sannheten.

“ Av de mest alvorlige filmene var "Dreamland" om den økonomiske krisen i Island.

og etter en stund tar han fatt på etterutdanning sammen med britisk ungdom. Ingen ord kan beskrive den blandingen av beslutsomhet og forvirring som han utstråler den første dagen på skolebenken, og ingenting viser bedre hvor uendelig vanskelig livet må være i en slik situasjon, for de som tross alt er de heldige.

Fundamentalistiske inntrengere

Grensen mellom Pakistan og Afghanistan er blitt kalt verdens mest

kumentarfilm med intervjuer med musikere i eksil og flere eksperter på området, men filmes store forse er nok rett og slett at det er så få som har laget noe herfra (skjønt Noman Mubashirs reiseserie "En Noman i Pakistan" hadde en episode som var temmelig beslektet). Farhat Taj's film strekker seg for å framstille de lokale stammene som ofre for de grusomme talibanske inntrengerne, men det ser ikke ut som om en omveltning ville gjort noen særlig forskjell for kvinnene i området.

lettnorsk:

Festival viste gode dokumentarer

Festivalen Eurodok viser dokumentarfilmer. I år handlet flere filmer om små steder. Det var også flere filmer om miljøproblemer.

"Uteliggernes sang" var en av de norske filmene på festivalen. Den handler om folk i Oslo som bruker

heroin. Vi får høre hva de har å si. En annen norsk film var "Waziristan – A Culture under Attack". Her får vi se hva som skjer når Taliban kommer til området. Farhat Taj har laget filmen. Hun er norsk.

Det var ikke like mange gode filmer på festivalen som i fjor, men den var likevel bra. Eurodok-prisen for 2010 gikk til den sveitsiske "Space Tourist" som viser en veldig rik mann som reiser ut i rommet som "romturist".